

ПРИВАТНИЙ ПІДПРИЄМЕЦЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

БАНДУРКА Сергій Сергійович - магістр юридичного факультету Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка

У статті розглянуто питання адміністративного захисту прав та інтересів приватного підприємця. Розглянуто права, що порушуються державними органами та третіми особами. Проаналізовані основні засоби правового захисту прав та інтересів приватного підприємця та попередження їх порушення в адміністративному порядку.

Ключові слова: фізична-особа підприємець; адміністративний захист; засоби захисту; права підприємця; адміністративне порушення.

Вступ

Розвиток малого та середнього бізнесу є одним із пріоритетних напрямків політики нашої країни, що спрямована на покращення ринкової економіки країни. Цей бізнес становить основу дрібного виробництва, відіграє важливу роль у процесі формування ринкової конкуренції рівноваги цін, забезпеченні зайнятості населення, а тому і обумовлює актуальність їх дослідження саме у правовому полі. Об'єктом дослідження цієї статті буде фізична особа-підприємець (приватний підприємець), оскільки саме цей суб'єкт господарювання складає основу малого та середнього бізнесу України та найчастіше стикається з проблемою захисту своєї економічної незалежності.

Ступінь дослідження

Проблематикою даної статті займалися такі науковці, як: Гетьманець О.П., Угровецький О.П., Дронова О.Ю., Калюжний Р.А, Романюк О.І., Стеценко С.Г., Тищенко М.М. та інші.

Виклад основного матеріалу

Фізична особа-підприємець, здійснюючи господарську діяльність, постійно знаходиться під певним ризиком як з боку державних органів, так і з боку діяльності третіх осіб. Основними об'єктами ризику підприємця є: результати його діяльності (товари, які він виготовляє або продає, послуги, які він надає); інтелектуальна власність (знак для товарів і послуг, під яким він здійснює свою діяльність); інші нематеріальні блага (ділова репутація наприклад). Саме тому повинна звертатися до різних заходів захисту, в тому числі і заходів адміністративного характеру.

Захист підприємців від втручання в їхню діяльність державних органів має конституційну основу. Відповідно до ст. 55 Конституції України "кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб". "Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної і моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень" (ст. 56 Конституції України) [1].

Правовою основою адміністративного захисту прав підприємця від третіх осіб є Кодекс України про адміністративні правопорушення [2] та закони України.

Органи державної влади, як Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки

України, Державна фіскальна служба України, Державна митна служба України, Антимонопольний комітет України в межах своєї компетенції вирішують питання, пов'язані із захистом прав підприємців в адміністративному порядку, забезпечують створення та ефективне функціонування механізмів захисту прав підприємця та контролю за дотриманням норм законодавства в цій сфері.

Так, наприклад, різновидом охорони права інтелектуальної власності підприємця є антимонопольна діяльність держави. Здійснення дій, обумовлених законодавством України як недобросовісна конкуренція, зобов'язує Антимонопольний комітет України та органи Національної поліції України здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення за ст.164-3 КУпАП «Недобросовісна конкуренція». До таких дій відносяться: незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а також імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені та отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденціальної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця. На такі незаконні дії Антимонопольний комітет України та органи поліції складають на фізичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення за ч.ч.1, 3 ст.164-3 КУпАП, стягнення за якими накладають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів [3].

Тобто Антимонопольним комітетом України розглядаються скарги щодо дій після вводу об'єктів права інтелектуальної власності до господарського обороту. Типовими видами адміністративних стягнень можуть бути: попередження, штраф, виправні роботи, адміністративний арешт тощо. Так, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення права інтелектуальної власності тягне за собою накладення штрафу від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції, а також обладнання і матеріалів, що призначені для їх виготовлення.

Останнім часом зростає тенденція збільшення звернень до судових органів суб'єктів підприємницької діяльності для захисту своїх інтересів, що були порушені у зв'язку з прийняттям державними органами нормативно-оправових актів.

Згідно з ч.7 ст.19 Господарського кодексу України дії та рішення державних органів контролю та нагляду, а також їх посадових осіб, які проводили інспектування і перевірку, можуть бути оскаржені суб'єктом господарювання у встановленому законодавством порядку [4].

Відповідно до ч.7 ст.23 Господарського кодексу України спори про поновлення порушених прав суб'єктів господарювання та відшкодування завданої їм шкоди внаслідок рішень, дій чи бездіяльності органів, посадових або службових осіб місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень вирішуються в судовому порядку[4].

Згідно зі ст.20 Господарського кодексу України одним із засобів захисту прав суб'єктів господарювання є визнання повністю або частково не дійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання [4].

Одним з важливих і розповсюджених засобів захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності є визнання судом виданого державним або іншим органом незаконного акта недійсним (повністю або в частині).

Підставою для застосування цього засобу захисту є видання державним або іншим органом акта, що не відповідає його компетенції або вимогам законодавства. Оскільки це дві самостійні підстави, то може бути визнаний недійсним той акт, який відповідає вимогам законодавства, але прийнятий з перевищенням компетенції відповідного органу, так і, навпаки, прийнятий у межах його компетенції, але такий, що суперечить законодавству.

Перевищення компетенції державного органу означає видання ним акта поза його компетенцією. Порушення актом державного органу вимог законодавства — це суперечливість законодавству прийнятого акта за його змістом, формою, порядком і строками прийняття.

Неправомірні акти державних органів, що зачіпають права підприємців, порушують дві заборони, встановлені Господарським кодексом України. Перша — заборона, встановлена в ч.5 ст.19 Господарського кодексу. Згідно з ч.5 ст.19 ГК незаконне втручання та перешкодження господарській діяльності суб'єктів господарювання з боку органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними державного контролю та нагляду забороняються. Друга — заборона, встановлена в ч.4 ст.23 ГК. Відповідно до ч.4 ст.23 ГК незаконне втручання органів і посадових осіб місцевого самоврядування у господарську діяльність суб'єктів господарювання забороняється [4].

Визнання незаконного акта недійсним може застосовуватися як єдиний засіб захисту (коли для захисту підприємців досить визнати акт недійсним), або поєднуватися з іншими засобами захисту і відповідальності. Так, визнання недійсним акта державного або іншого органу може поєднуватися із застосуванням міри цивільно-правової відповідальності — стягненням судом за позовом підприємця збитків, завданих йому внаслідок виконання вказівок державних чи інших органів або їхніх службових осіб, що призвели до порушення прав підприємця, а також внаслідок неналежного здійснення такими органами чи їхніми службовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо підприємця.

Нерідко у практиці поєднується вимога про визнання недійсним актів державних органів з позовом про повернення (зворотне стягнення) необґрунтовано списаних цими органами в примусовому порядку сум. Суб'єкти підприємницької діяльності звертаються до господарського суду з позовами про повернення з бюджету незаконно списаних штрафів, інших фінансових санкцій, податкових недоїмок та інших обов'язкових платежів у бюджет.

Таким чином, засобами захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності від незаконних актів державних органів, їхнього втручання у господарську діяльність підприємців є:

- визнання недійсними (повністю або в частині) актів державних та інших органів, які не відповідають законодавству і порушують

права та інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, що охороняються законом;

- повернення з бюджету грошових коштів, безпідставно списаних у вигляді санкцій або за іншими підставами державними органами в примусовому порядку;

- відшкодування збитків, завданих підприємцям неправомірними актами державних органів.

Приватний підприємець, реалізуючи своє право на захист своєї діяльності та її результатів, може застосовувати заходи самозахисту. Ці заходи спрямовані на захист власності; інформації, ділової репутації та інше.

До них відносяться: встановлення протипожежної безпеки; створення внутрішньої служби захисту конфіденційної інформації; укладання договорів з державними або приватними службами охорони та інше. Розглянемо їх детальніше.

Так, приватний підприємець, який здійснює свою діяльність у власних або орендованих приміщеннях, повинен: розробляти комплекс заходів щодо забезпечення пожежної безпеки; відповідно до державних нормативних актів з пожежної безпеки розробляти і затверджувати положення, інструкції, інші нормативні документи; здійснювати контроль за їх виконанням; організувати навчання працівників щодо пожежної безпеки; утримувати у справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не використовувати його не за призначенням. Крім того, це є не лише засобом захисту, а перш за все обов'язком, який покладений на підприємця Кодексом цивільного захисту України [5].

Для захисту від протиправних посягань на власність суб'єкта підприємницької діяльності підприємці можуть укладати договори на охорону його складів, приміщень, точок торгівлі або надання послуг. Органи, що здійснюють таку охорону, можуть бути як державними, так і приватними. Державним органом у цій сфері є поліція охорони — це єдина в Україні охоронна структура, працівники якої мають визначені Законом права та повноваження на озброєну охорону та застосування владних функцій щодо правопорушників. Поліція охорони має мережу автоматизованої електронної охорони, сучасні засоби зв'язку, парк

спецавтомобілів, новітню вогнепальну зброю та спеціально навчений особовий склад. Усі об'єкти, що охороняються за допомогою технічних засобів, підключені до пультів централізованої охорони. Підрозділами поліції охорони оснащено кнопками тривожної сигналізації та відповідними інформаційними написами 3085 місць термінового виклику. Для організації дистанційного контролю за оперативною обстановкою в місцях масового перебування громадян встановлено 604 системи відеоспостереження. Групи затримання — мобільні наряди цілодобово патрулюють міста і райони України. Одночасно на службу вступає близько 500 груп затримання [6].

Предметом захисту при здійсненні підприємницької діяльності може бути й інформація. Це пов'язано з розвитком інформатизації підприємства, з постійно зростаючою вартістю інформації, з одного боку, і активністю інформаційно-аналітичних структур і різного роду порушників, з іншого. Інформація обмеженого доступу використовується компаніями-конкурентами, шахраями, терористами у своїх корисливих цілях, завдаючи збитки підприємству – власникові цієї інформації.

Засобом захисту у цьому випадку, наприклад, може виступати створення служби захисту інформації, яка, маючи відповідну кваліфікацію в цій сфері, із залученням окремих фахівців формує попередній список відомостей, які надалі ввійдуть у «Перелік відомостей, що становлять конфіденційну інформацію підприємства». Діяльність такої служби зазвичай повинна бути направлена на: запобігання несанкціонованому доступу до інформації; запобігання витоку інформації за рахунок побічних електромагнітних випромінювань; захист інформації від комп'ютерних вірусів; захист інформації від збоїв у системі живлення; захист від копіювання; програмний захист каналів передачі даних та інше [7].

Висновки

Таким чином, для ефективної діяльності суб'єкта господарювання важливим чинником є захист його прав та законних інтересів, порушення яких перешкоджає нормальному економічному розвитку підприємця. Система таких заходів включає в себе як засоби захисту вже порушеного права, так і засоби запо-

SUMMARY

This article is about administrative protection rights and interests of private entrepreneur. Considered rights that violated by government agencies and third parties. Formed fixed assets protection of rights and prevention their violations administratively.

бігання майбутньому порушенню цих прав. При цьому при запобіганні порушенню прав, підприємці зазвичай використовують способи самозахисту, деякі з яких були охарактеризовані у цій статті. Слід зазначити, що правильне застосування перелічених засобів захисту права ведуть до ефективного відновлення порушеного права та притягнення до відповідальності винних осіб, зокрема в адміністративному порядку.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122
3. Романюк О.І., Дронова О.Ю. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності в Україні: [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pravo/73845.doc.htm
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144
5. Кодекс цивільного захисту України: від 02.10.2012 № 5403-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458
6. Поліція охорони (Національної поліції України). Матеріали з відкритої енциклопедії: [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Поліція_охорони_\(Національної_поліції_України\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Поліція_охорони_(Національної_поліції_України))
7. В.Василюк. Система захисту інформації приватного підприємства. Організація служби захисту інформації приватного підприємства // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. - вип. 1 (14), 2007 рік. – 45 – 51 с.